

Viešojo saugumo įstaigų ir saugumo jausmo vertinimas

Dr. Eglė Vileikienė

**Vidaus reikalų ministerijos Viešojo saugumo departamento
vyriausioji specialistė**

Tyrimas atliktas vykdant Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2005–2006 metų įgyvendinimo priemonių plano, patvirtinto Vyriausybės 2005 m. sausio 12 d. nutarimu Nr. 12, 56 punktą

1

Tyrimo tikslai

- Išsiaiškinti, kaip Lietuvos gyventojai vertina viešojo saugumo įstaigų darbą, saugumo jausmą bei nusikaltimų kontrolę ir prevenciją.
- Palyginti Lietuvos gyventojų ir policijos pareigūnų požiūrį į viešąjį saugumą bei nusikaltimų kontrolę ir prevenciją.

2

Tyrimo metodika

2006 m. gruodžio mėn. buvo organizuoti du reprezentatyvūs sociologiniai tyrimai:

- Lietuvos gyventojų,
- policijos pareigūnų (kriminalinės policijos tyrėjų ir prevencijos padalinių pareigūnų).
- Šių tyrimų rezultatai lyginami su 1997 ir 2005 m. atliktais Lietuvos gyventojų sociologinių tyrimų rezultatais.

3

Lietuvos gyventojų tyrimas

- Tyrimas buvo atliekamas 2006 m. gruodžio mėn.
- Pagal parengtą klausimyną apklausą atliko visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų bendrovė „Spinter tyrimai“.
- Individualių interviu būdu buvo apklausti 15-75 amžiaus gyventojai (atlikti 2003 interviu).
- Buvo panaudota daugiapakopė tikimybinė atranka.
- Tyrimo rezultatų statistinė paklaida neviršija 2,2 proc. esant 95 proc. patikimumui.

4

Policijos pareigūnų tyrimas

- Tyrimas buvo atliekamas 2006 m. gruodžio mėn.
- Pašto apklausos būdu buvo apklausiami policijos pareigūnai (kriminalinės policijos tyrėjų ir prevencijos padalinių pareigūnai).
- Buvo apklausta 1040 policijos pareigūnų.
- Gražinta 99 proc. užpildytų klausimynų.
- Tyrimo rezultatų statistinė paklaida neviršija 3,1 proc. esant 95 proc. patikimumui.

5

Pagrindinės tyrimo temos

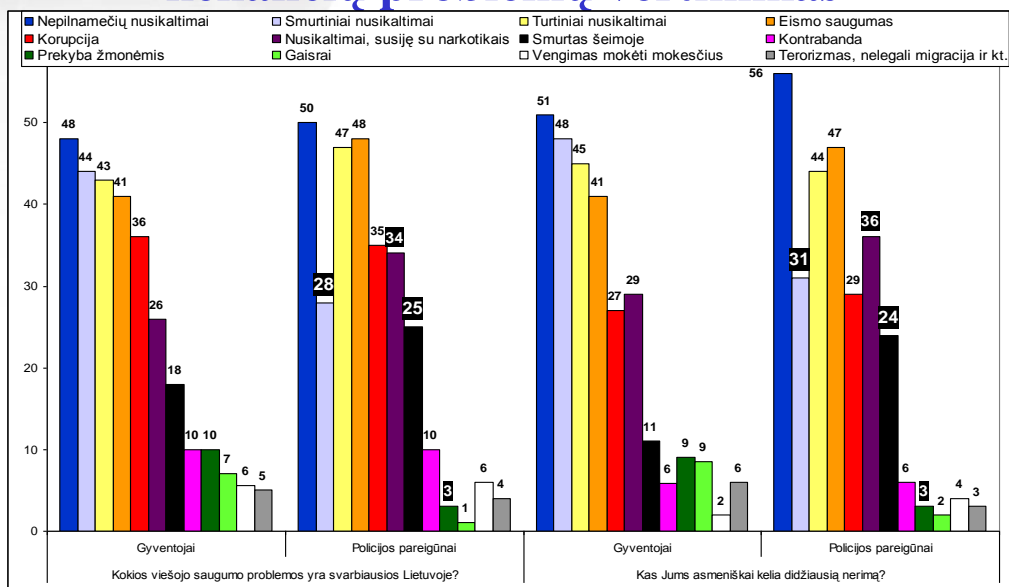
- Kriminogeginės padėties ir gyventojų saugumo jausmo vertinimas.
- Vidaus reikalų ministerijai pavaldžių viešojo saugumo institucijų vertinimas.
- Policijos veiklos vertinimas.
- Nusikaltimų kontrolės ir prevencijos vertinimas.

6

Svarbiausių viešojo saugumo problemų Lietuvoje bei asmeniškai didžiausią nerimą

keliančių problemų vertinimas

7

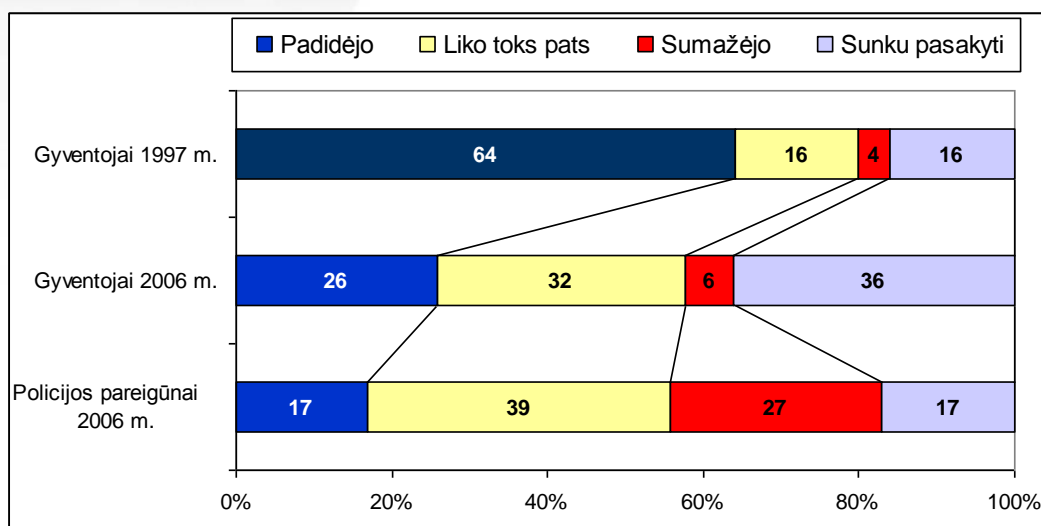

- Svarbiausiomis viešojo saugumo problemomis ir gyventojai, ir policijos pareigūnai nurodė nepilnamečių nusikaltimus, turtinius nusikaltimus ir eismo saugumą.
- Skirtingai nei policijos pareigūnai, tarp aktualiausių viešojo saugumo problemų gyventojai taip pat nurodė ir smurtinius nusikaltimus (nužudymus, sunkius kūno sužalojimus ir išžaginimus). Tikėtina, kad tokiems gyventojų vertinimams turėjo įtakos žiniasklaidoje neproporcingai labai akcentuojami sunkūs smurtiniai nusikaltimai.
- Policijos pareigūnai lyginant su gyventojais labiau aktualiomis nurodė smurtą šeimoje ir nusikaltimus, susijusius su narkotikais.

8

Gyventojų ir policijos pareigūnų nuomonė apie paskutinių 12 mėn. nusikaltimų skaičiaus jų gyvenamojoje vietovėje pokyčius

9

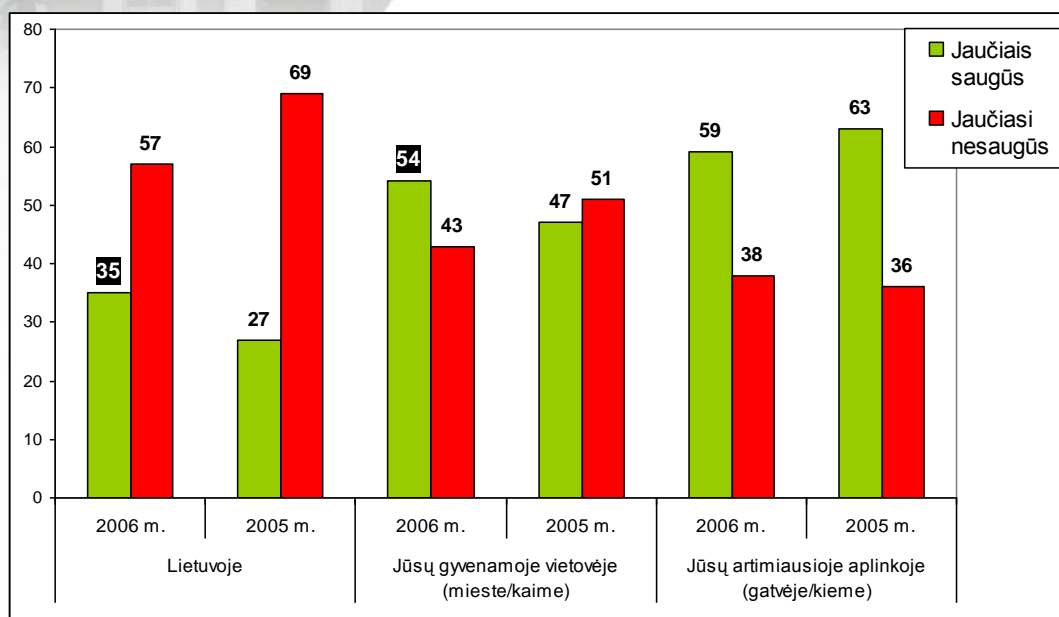
- Per dešimt metų beveik tris kartus (nuo 64 iki 28 proc.) sumažėjo gyventojų, manančių, kad per paskutinius 12 mėn. padidėjo nusikaltimų skaičius jų gyvenamojoje vietovėje, tačiau vis dar daug gyventojų mano, kad nusikaltimų skaičius didėja, o ne mažėja.
- Tuo tarpu policijos pareigūnai situaciją vertino optimistiškai: beveik dvigubai daugiau pareigūnų manė, kad per paskutinius 12 mėn. jų gyvenamoje vietovėje nusikaltimų skaičius sumažėjo. Tokiai pareigūnų nuomonei galėjo turėti įtakos profesinės žinios apie oficialiai užregistruotų nusikaltimų skaičiaus sumažėjimą.

10

Gyventojų saugumo jausmo vertinimas

11

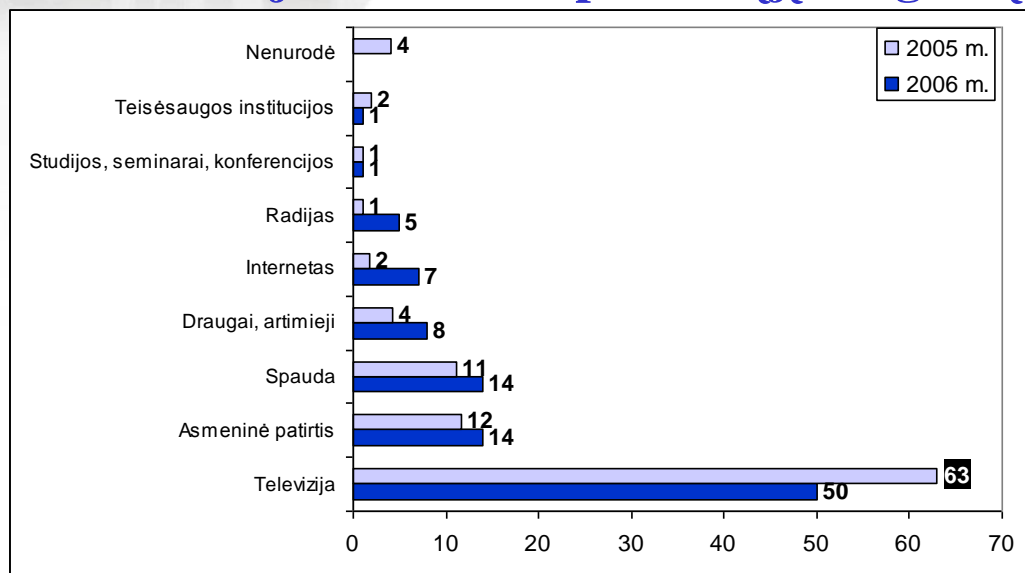

- Lyginant su 2005 m. tyrimo duomenimis, matyti, kad išaugo saugiai Lietuvoje ir savo gyvenamojoje vietovėje besijaučiančių gyventojų.
- Pastebėta tendencija, saugumo jausmo vertinimui turi įtakos amžiaus ir lyties faktoriai. Saugiau jaučiasi vyrai nei moterys; saugiausiai jaučiasi jauniausi (15-19 m.), o nesaugiausiai – vyriausi (60-75 m.) apklaustieji.
- Gyventojai sieja savo saugumo jausmą ir riziką tapti nusikaltimo auka su kriminogeninės padėties vertinimu: kuo geriau vertina kriminogeninę padėtį tam tikroje vietoje, tuo saugiau jaučiasi bei mano, kad rizika tapti nusikaltimo auka yra mažesnė, ir atvirkščiai.
- Saugumo jausmo vertinimas susijęs su tam tikra vietoje: kuo aplinka pačiam žmogui yra artimesnė, tuo saugiau joje jaučiasi.
- Saugumo jausmo vertinimui šalyje apskritai labiau turi įtakos žiniasklaida, tuo tarpu vertindami situaciją savo gyvenamojoje vietovėje (mieste, rajone) ir tuo labiau savo artimiausioje aplinkoje, respondantai labiau remiasi asmenine patirtimi.

12

Gyventojų nurodyti svarbiausi informacijos šaltiniai apie viešąją saugumą

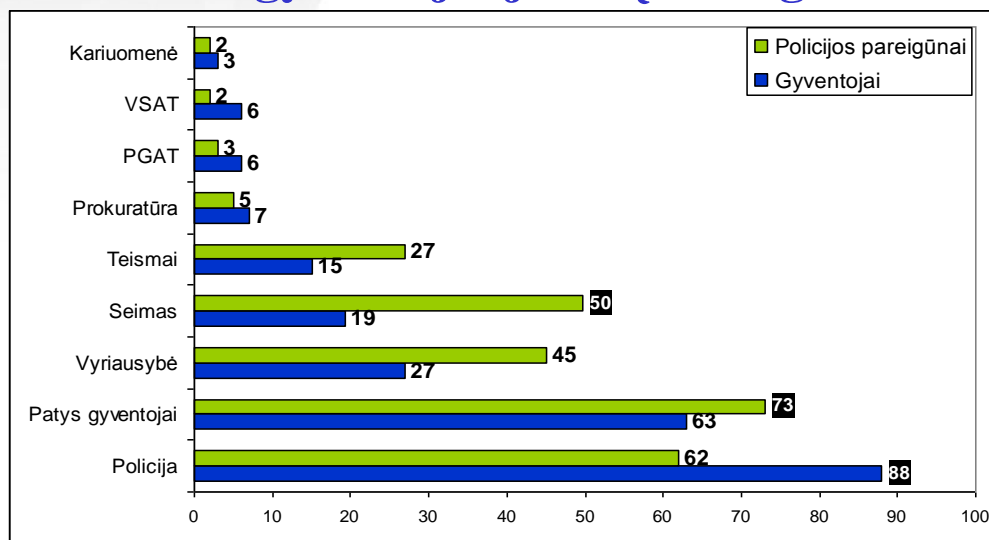
13

- Respondentai gana retai tiesiogiai turėjo reikalų su viešojo saugumo institucijomis (dažniau tik su policija), todėl vertindami jų veiklą gyventojai remiasi žiniasklaidos (dažniausiai – televizijos) teikiama informacija.
- Atkreiptinas dėmesys, kad tik pusė asmenų per paskutiniuosius penkerius metus turėjusių reikalų su policija, pagrindiniu informacijos šaltiniu apie viešąją saugumą nurodė asmeninę patirtį.
- Lyginant su 2005 m. Lietuvos gyventojų tyrimo rezultatais, matyti, kad ketvirtadaliu sumažėjo respondentų, svarbiausiu informacijos šaltiniu apie viešąją saugumą nurodžiusių televiziją, tačiau padidėjo gyventojų nurodžiusių internetą.

14

Gyventojų ir policijos pareigūnų nuomonė apie tai, kas yra atsakingas, kad gyventojai jaustųsi saugiai

15

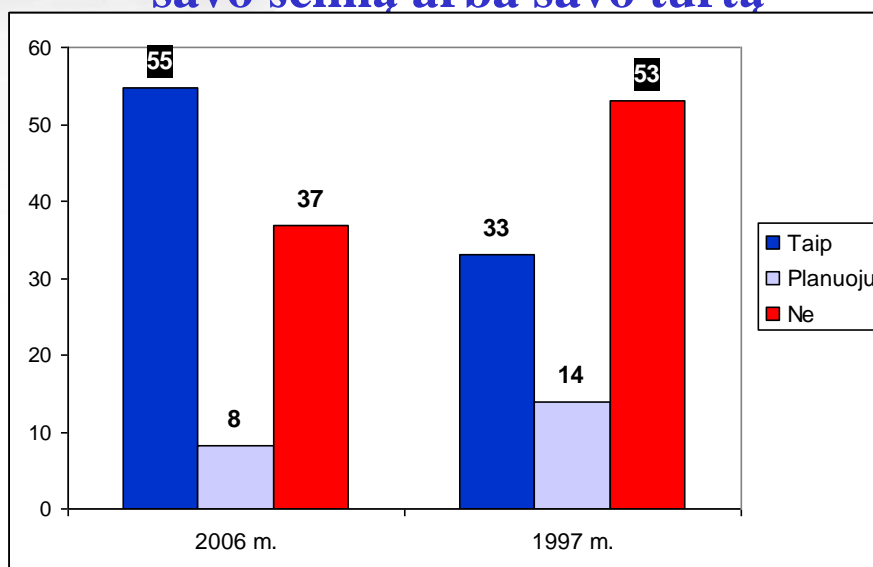
- Tyrimo duomenys rodo, kad skiriasi gyventojų ir policijos pareigūnų nuomonė apie tai, kas turėtų būti atsakingas už tai, kad gyventojai jaustųsi saugiai. Absoliuti dauguma gyventojų pirmoje vietoje nurodė policiją, o manančių, kad už saugumo jausmą atsakingi gyventojai, buvo ketvirtadaliu mažiau.
- Policijos pareigūnai taip pat nėra linkę prisiimti didžiausios atsakomybės už gyventojų saugumo jausmą – pirmoje vietoje jie nurodė pačius gyventojus, po to – policiją. Pusė policijos pareigūnų mano, kad atsakingi už gyventojų saugumą yra Seimas, kiek mažiau – Vyriausybė.

16

Gyventojų atsakymai į klausimą, ar jie ką nors padarė, kad apsaugotų save, savo šeimą arba savo turta

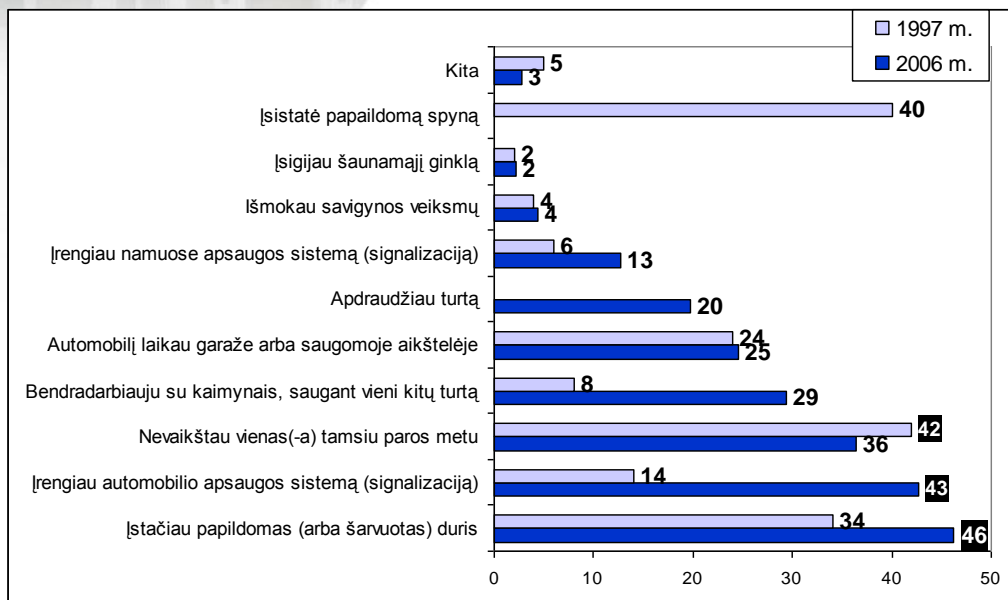
17

- Tyrimas parodė tiesioginę priklausomybę tarp apklaustų gyventojų išsilavinimo ir turtinės padėties bei jų požiūrio į savo ir savo turto saugumą. Labiausiai savo ir savo turto saugumu rūpinasi didžiausias pajamas gaunantys ir aukščiausią išsilavinimą turintys respondentai.
- Labiau savo ir savo turto saugumu rūpinasi tie gyventojai, kurie nurodė, kad per pastaruosius penkerius metus tapo nusikaltimo aukomis.
- Per dešimt metų iš esmės pasikeitė gyventojų požiūris į savo, savo šeimos arba savo turto apsaugą. 1997 m. tik trečdalis gyventojų nurodė, kad ėmėsi kokių nors apsaugos priemonių, o 2005 m. tokių gyventojų buvo daugiau nei pusė.

18

Gyventojų nurodytos priemonės, kurių ėmėsi ar ketino imtis

19

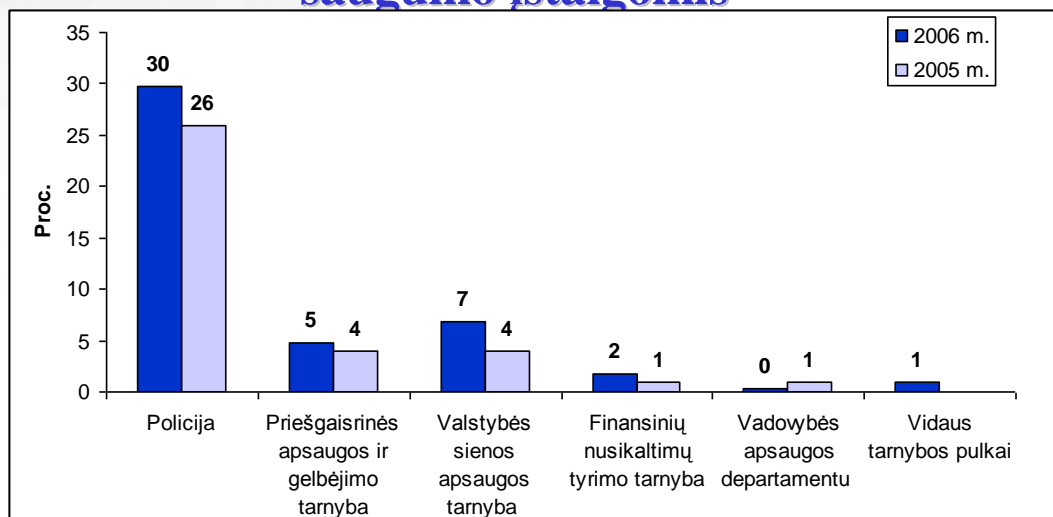
- Lyginant su 1997 m., dabar gyventojai dažniau nurodė tokias apsaugos priemones kaip papildomų arba šarvuotų durų įstatymą, įrengtą automobilio apsaugos sistemą bei labiau bendradarbiauja su kaimynais saugodami vieni kitų turą.
- Antra vertus, gyventojai dabar santykinai rečiau nurodė, kad nevaikšto vieni tamsiu paros metu.

20

Gyventojai, per paskutiniuosius penkerius metus turėję reikalų su šiomis viešojo

saugumo įstaigomis

21

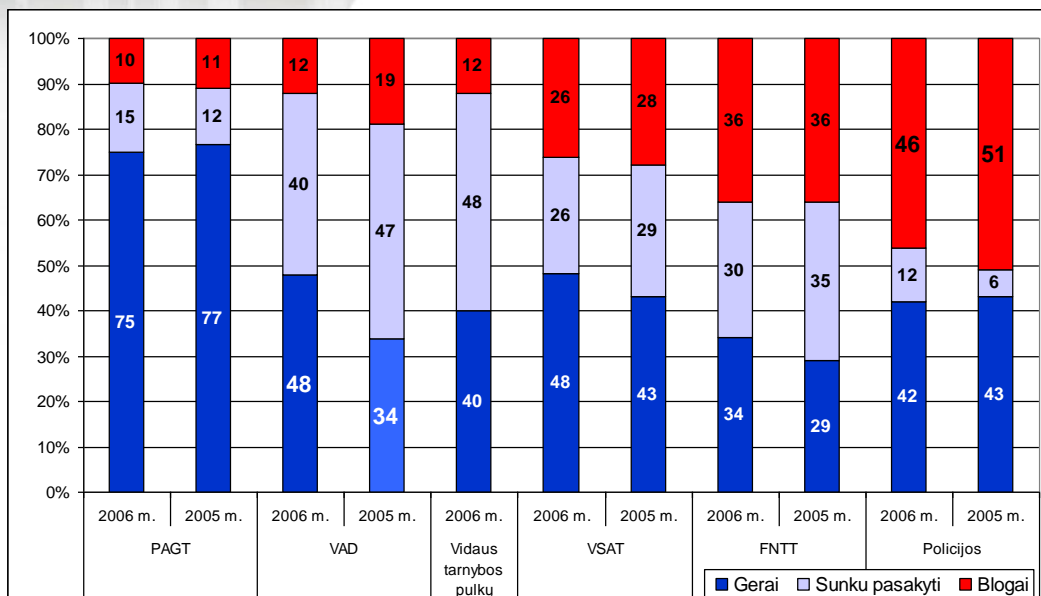

- Iš visų institucijų, priskirtų Vidaus reikalų ministerijos viešojo saugumo sričiai, gyventojai per pastaruosius penkerius metus dažniausiai reikalų turėjo tik su policija.
- Dažniau su policija reikalų turėjo vyrai nei moterys, dažniau aukščiausio lygio vadovai, tuo tarpu rečiau – moksleiviai, studentai ir pensininkai. Lyginant su kitais, dažniau su policija reikalų turėjo vilniečiai, rečiau – rajono centrų ar kaimo gyventojai.

22

Gyventojų viešo saugumo įstaigų darbo vertinimas

23

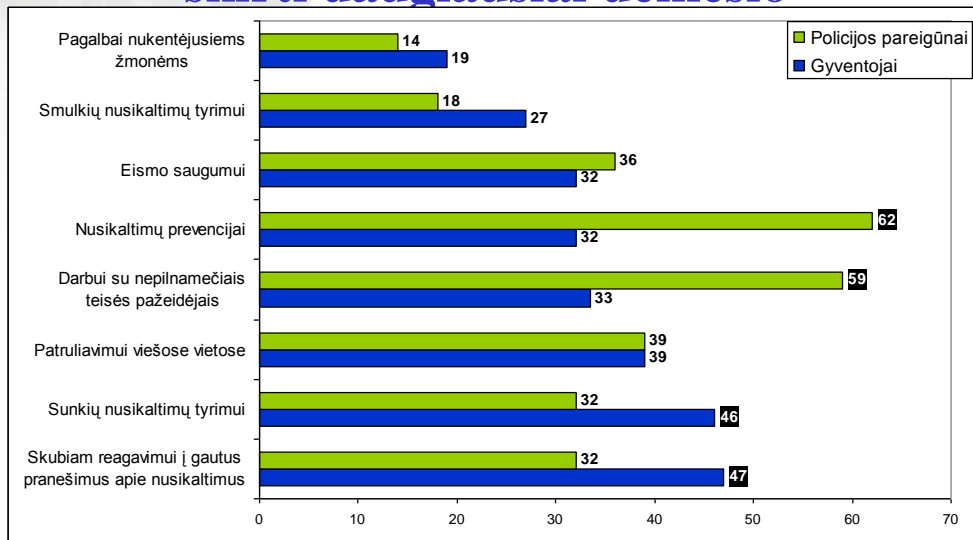

- Tyrimo rezultatai parodė, kad gyventojai teigiamai vertina Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo tarnybos, Vadovybės apsaugos departamento, Vidaus reikalų ministerijos vidaus tarnybos pulkų ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos darbą.
- Lyginant su 2005 m., gyventojai palankiau vertina Vadovybės apsaugos departamento ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos darbą.
- Visas tarnybas geriau vertino patys jauniausi (15-19 m.) bei žemiausią išsilavinimą turintys respondentai.

24

Veiklos sritys, kurioms policija turėtų skirti daugiausiai dėmesio

25

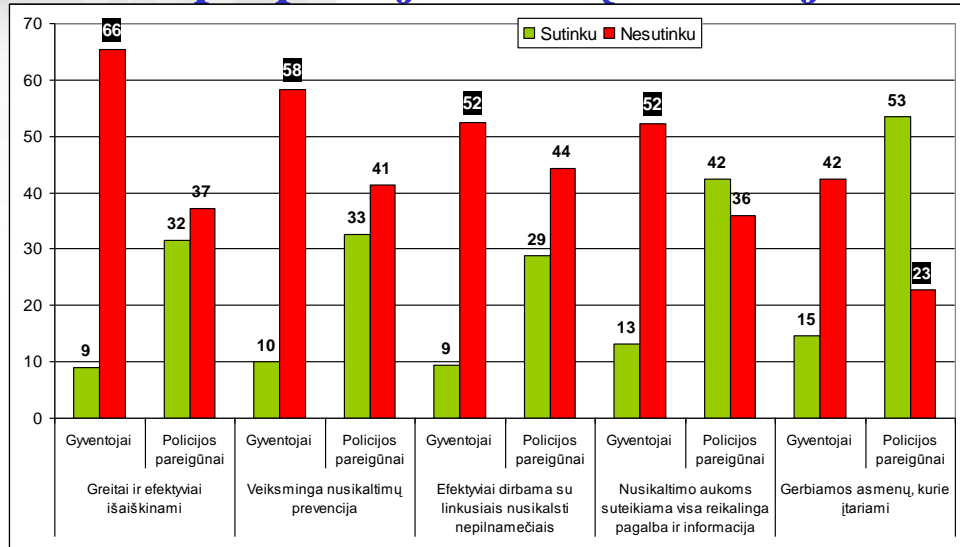
- Skyrėsi gyventojų ir policijos pareigūnų nuomonė apie tai, kokioms veiklos sritims policija turėtų skirti daugiausiai dėmesio. Gyventojai prioritetinėmis sritimis įvardijo skubų reagavimą į gautus pranešimus apie nusikaltimus bei sunkių nusikaltimų tyrimą, tuo tarpu rečiausiai nurodė pagalbą nukentėjusiems asmenims ir smulkių nusikaltimų tyrimą.
- Dauguma policijos pareigūnų pirmenybę teikė nusikaltimų prevencijai ir darbui su nepilnamečiais teisės pažeidėjais, rečiausiai nurodydami tas pačias sritis kaip ir gyventojai.

26

Gyventojų ir policijos pareigūnų nuomonė apie policijos veiklą Lietuvoje

27

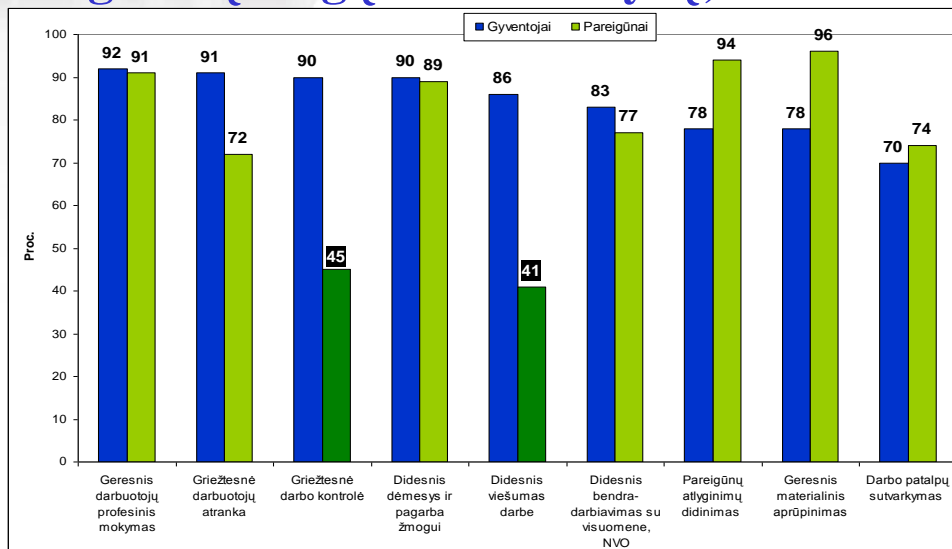

- Tyrimo duomenys rodo, kad gyventojai kritiškai vertina policijos veiklą Lietuvoje. Daugiau nei pusė gyventojų nemano, kad greitai ir efektyviai išaiškinami nusikaltimai, kad veiksminga nusikaltimų prevencija, kad efektyviai dirbama su linkusiais nusikalsti nepilnamečiais bei kad nusikaltimo aukoms suteikiama visa reikalinga pagalba ir informacija.
- Antra vertus, policijos pareigūnai vertindami policijos veiklą, nebuvo tokie kritiški kaip gyventojai. Policijos pareigūnai labiau pritarė nei nepritarė teiginiams, kad gerbiamos asmenų, kurie įtariami padarę nusikaltimus, žmogaus teisės, kad efektyviai dirbama su linkusiais nusikalsti nepilnamečiais bei kad nusikaltimo aukoms suteikiama visa reikalinga pagalba ir informacija.

28

Priemonių, galinčių padėti pagerinti viešojo saugumo įstaigų darbo kokybę, vertinimas

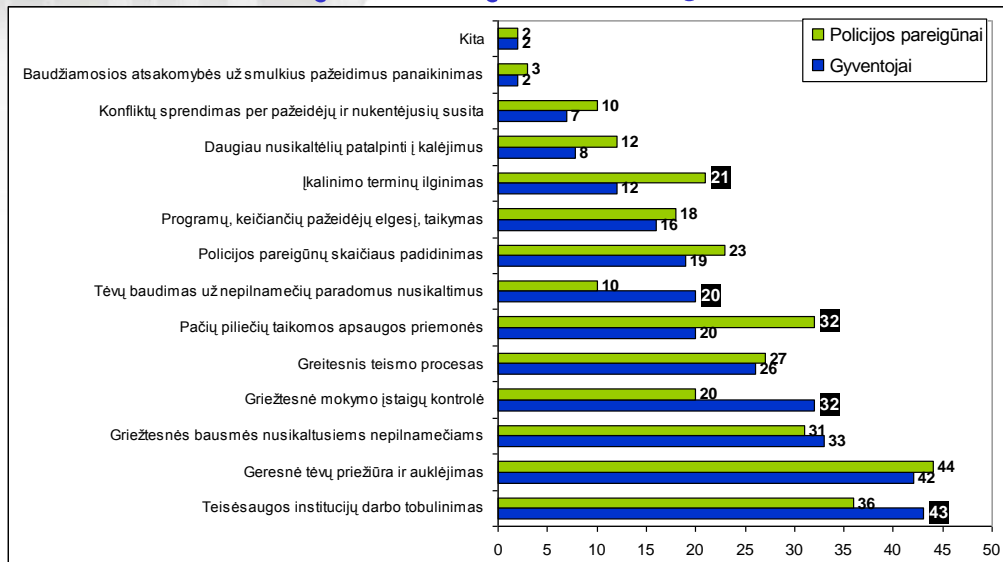
29

- Skyrėsi gyventojų ir policijos pareigūnų nuomonė apie tai, kokios priemonės padėtų pagerinti viešojo saugumo įstaigų darbo kokybę. Absoliuti dauguma gyventojų efektyviausiomis nurodė geresnį darbuotojų profesinį mokymą, griežtesnę darbuotojų atranką ir darbo kontrolę bei didesnę dėmesį ir pagarbą žmogui.
- Tuo tarpu policijos pareigūnai pirmenybę teikė geresniam materialiniam aprūpinimui ir pareigūnų atlyginimų didinimui, ir tik keturių iš dešimties manymu, griežtesnė darbo kontrolė ir didesnis viešumas darbe galėtų pagerinti viešojo saugumo įstaigų darbo kokybę.
- Visoms priemonėms labiau pritarė gyventojai, turintys aukštąjį universitetinį išsilavinimą.

30

Priemonių, kuriomis būtų galima sumažinti nusikaltimų skaičių Lietuvoje, vertinimas

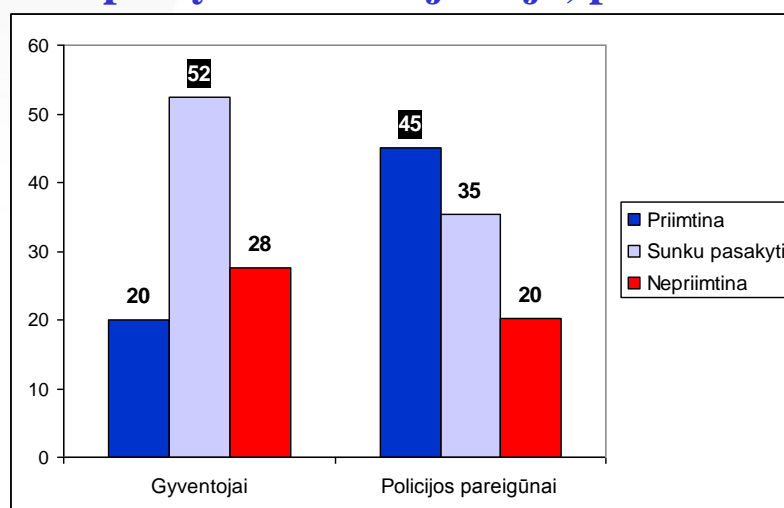
31

- Vertindami priemones, kuriomis būtų galima sumažinti nusikaltimų skaičių Lietuvoje, gyventojai pirmenybę teikė teisėsaugos institucijų darbo tobulinimui, bausmių griežtinimui ir socialinės kontrolės išplėtimui. Tuo tarpu visiškai neefektyviomis laikomos atkuriamosios justicijos priemonės, tokios kaip baudžiamosios atsakomybės už smulkius pažeidimus panaikinimas, konfliktų sprendimas per pažeidėjų ir nukentėjusiųjų sutaukimą ir žalos atlyginimą.
- Nors policijos pareigūnai dažniausiai nurodė tas pačias prevencines priemones, tačiau buvo ir tam tikrų skirtumų. Skirtingai nei gyventojai, pareigūnai labiau tikėjo pačių asmenų taikomomis apsaugos priemonėmis ir įkalinimo terminų ilginimu, tačiau mažiau tikėjo teisėsaugos institucijų darbo tobulinimo ir mokytojų kontrolės griežtinimo efektyvumu.

32

Galimos situacijos tapus nusikaltimo auka, vertinimas. Tarpininkavimo, kad būtų taikiai išspręstas kilęs konfliktas ir geranoriškai atlyginta žala bei atsiprašyta nukentėjusiojo, priimtumas

33

- Tyrimo duomenys rodo, kad gyventojai nėra pakankamai informuoti apie mediacijos procesą (kaltininko ir nukentėjusiojo susitaikymą tarpininkaujant trečiajai šaliai). Tik penktadalis gyventojų nurodė, kad jiems būtų priimtinas toks problemos, tapus nusikaltimo auka, sprendimas, tačiau net pusė gyventojų neturėjo nuomonės šiuo klausimu.
- Kitaip mediacijos galimybę vertino policijos pareigūnai: beveik pusė jų nurodė, kad toks problemos sprendimo būdas jiems būtų priimtinas, tuo tarpu priešingai manančių buvo dvigubai mažiau.

34

Rekomendacijos

- Teikti gyventojams daugiau informacijos apie viešojo saugumo institucijų veiklą ir jų atliekamas funkcijas.
- Policijos veikloje daugiau dėmesio skirti toms sritims, kuriose tiesiogiai kontaktuojama su gyventojais: bendravimui su nukentėjusiais asmenimis, operatyviam reagavimui į gyventojų skubius pranešimus.
- Daugiau informuoti gyventojus apie policijos darbą su linkusiais nusikalsti nepilnamečiais.

35

Rekomendacijos

- Skatinti gyventojus labiau rūpintis savo ir savo turto saugumu.
- Gerinti policijos pareigūnų profesinį mokymą, jų atranką ir darbo kontrolę.
- Daugiau dėmesio skirti gyventojų informavimui apie atkuriamosios justicijos priemones, tokias kaip kaltininko ir nukentėjusiojo sutaikinimą dalyvaujant trečiajai šaliai (mediacija), bei jų privalumus, šių priemonių praktinio taikymo problemų sprendimui.

36